краіны як самастойнай, з далекім, у глыбіні стагоддзяў, і трывалым прынцыпам дзяржаўнасці Беларусі, пачынаючы ад Полацкага і іншых беларускіх княстваў, а таксама Беларуска-Літоўскай дзяржавы. Праграма, абмеркаваная кафедрай і зацверджаная вучэбна-метадычнай радай універсітэта, паступова разглядае этапы станаўлення і развіцця дзяржаўнасці Беларусі, паказвае неадназначныя дачыненні Беларускай дзяржавы з рознымі краінамі, перш за ўсе з суседнімі.

У праграме няма палемікі з гісторыкамі імперскай школы ў гісторыі Беларусі - ад расійскіх дваранскіх дарэвалюцыйных гісторыкаў (асабліва Пецярбургскай школы) да савецкіх расійскіх і беларускіх, якія ўсе разглядалі гісторыю Беларусі як часткі Расіі і суадносілі і каменціравалі гістарычныя факты з пункту гледжання, ці карысныя яны былі Маскоўскаму княству, потым царству, Расійскай імперыі і Савецкаму Саюзу, ці не карысныя.

Уся канструкцыя праграмы і яе змест адвяргаюць гэтую, раней пануючую канцэпцыю ад пачатку і да канца.

Праграма па гісторыі Беларусі асабліва звяртае ўвагу выкладчыка і студэнта на гісторыю падзей на Беларусі за апошняе стагоддзе, фактычна паказваючы гісторыю беларускага адраджэння пачатку XX ст., гісторыю Беларускай Народнай Рэспублікі, гады грамадзянскай вайны, савецкі перыяд (БССР), а таксама апошнія некалькі год гісторыі нашай краіны.

Беспалая М.А.,
канд.гіст.навук,
дацэнт

СПЕЦКУРС ЯК СРОДАК НОВАГА ПАДЫХОДУ ДА ВЫКЛАДАННЯ СУСВЕТНАЙ ГІСТОРЫІ Ў БЕЛАРУСКІМ УНІВЕРСІТЭЦЕ КУЛЬТРЫ

Вядома, спецкурс - гэта не новая форма навучання. Выкарыстоўваецца яна даўно і з'яўляецца дзейсным сродкам паглыбленага вывучэння вузкай тэматыкі, аб'яднання студэнтаў па агульных навуковых інтарэсах і стварэння на гэтай аснове навуковых школ.

Некалькі другія абставіны вызначаюць увядзенне спецкурсаў для студэнтаў па гісторыі ў нашым універсітэце, таму што гісторыя не з'ўляецца для іх спецыяльнасцю.

У выкладанні сусветнай гісторыі спецкурс павінен стаць адным з распаўсюджаных метадаў, асабліва, калі ўлічваць шматузроўневае навучанне і шматпрофільнасць кафедр. Асноўным зместам спецкурсаў па сусветнай гісторыі павінна стаць знаёмства з духоўным жыццём цывілізацый у розныя гістарычныя эпохі. Безумоўна, ніякі спецкурс не зможа поўнасцю раскрыць духоўнае жыццё канкрэтнай цывілізацыі. Не трэба ставіць мэтай і вывучэнне тых яго накірункаў, якімі займаюцца спецыяльныя кафедры. Спецкурс па гісторыі павінен тычыцца тых эканамічных, палітычных абставін, якія вызначылі канкрэтныя дасягненні ў галіне культуры, разгледзець духоўнае развіццё пэўнай сацыяльнай групы. Такая накіраванасць дае магчымасць улічыць патрэбы кожнай спецыялізацыі, наладзіць больш цесныя кантакты са спецыяльнымі кафедрамі.

Напрыклад, для студэнтаў факультэта бібліятэчна-інфармацыйных сістэм у спецкурсе можна рабіць акцэнт на развіццё бібліятэк у канкрэтных гістарычных абставінах, на ўплыў духоўнага жыцця на бібліятэчную справу. У спецкурсе можна выкарыстаць больш шырокі гістарычны матэрыял, навуковую літаратуру, найноўшыя даследаванні па тэме. На лекцыі немагчыма разгледзець падрабязна ўсе пытанні, ды можа ўсім студэнтам гэта і не патрэбна, а спецкурс будуць наведваць толькі зацікаўленыя людзі, што дазволіць уключаць у яго самы разнастайны матэрыял.

На бібліятэчным факультэце можна прапанаваць некалькі спецкурсаў, напрыклад "Духоўнае жыццё старажытных цывілізацый свету", "Духоўнае жыццё сярэднявечча" і інш. Гэтыя спецкурсы дазволяць паказаць развіццё бібліятэчнай справы ў глыбокай сувязі з сацыяльным, эканамічным і палітычным развіццём абранага перыяду. Ва універсітэцкай бібліятэцы маецца шмат добрай літаратуры, асабліва па старажытнаму перыяду, і можна карыстацца цікавымі крыніцамі, знаёміцца з некаторымі замежнымі навуковымі працамі, у якіх па-новаму разглядаецца гісторыя духоўнага жыцця чалавечай цывілізацыі.

Увядзенне спецкурсаў дае магчымасць арганізаваць сумесна з кафедрамі падрыхтоўку курсавых і дыпломных работ. Спецкурсы, як мы адзначалі, наведваюць толькі зацікаўленыя людзі, таму з імі можна распрацаваць тэматыку курсавых работ, а пачаткам гэтай работы можа

быць распрацоўка тэматыкі дакладаў на студэнцкую навуковую канферэнцыю. Лепшыя студэнты могуць пісаць па названай тэматыцы дыпломныя работы, і ў гэтым вялікія магчымасці супрацоўнікаў кафедр.

Для факультэтаў культуралогіі і народнай творчасці можна прапанаваць спецкурсы па сусветнай гісторыі з улікам спецыфікі гэтых факультэтаў. Матэрыял ёсць вельмі цікавы, і ён мог бы стаць асновай як курсавых, так і дыпломных прац, што садзейнічала б новаму, больш глыбокаму і сучаснаму падыходу да сістэмы адукацыі ў нашым універсітэце.

Трамбіцкі У.У.,
ст.выкладчык

МЕСЦА ФІЛАСОФІІ Ў СІСТЭМЕ КУЛЬТУРЫ

У ходзе гісторыі змяняліся цывілізацыі і дзяржавы, філосафы і філасофскія сістэмы, але філасофія заўсёды займала адно з асноўных месц у сістэме культуры. Не важна, аб якой філасофіі ідзе гаворка: пра нямецкую, французскую або беларускую. Уся справа ў тым, што пры філасофскім асэнсаванні прыроды, грамадства і мыслення ажыццяўляецца адлюстраванне свету з дапамогай філасофскіх катэгорый. Не ўсякія паняцці з'яўляюцца катэгорыямі, а толькі тыя, якія носяць найбольш агульны характар. Да такіх можна аднесці змест і форму, з'яву і сутнасць, частку і цэлае, элемент, структуру і сістэму, адзінкавае і агульнае, прычыну і вынік, неабходнасць і выпадковасць, магчымасць і сапраўднасць і інш. У розныя гістарычныя перыяды катэгорыі напаўняліся розным зместам. Іх тлумачэнне залежыць ад узроўню грамадскіх і асабістых ведаў, ад прыналежнасці філосафа да той або іншай філасофскай сістэмы. Пры дапамозе катэгорый чалавек пазнае свет. Гэта адносіцца і да катэгорый сацыяльнай дыялектыкі: грамадска-эканамічная фармацыя і цывілізацыя, базіс і надбудова, грамадская вытворчасць і матэрыяльная вытворчасць, прадукцыйныя сілы і вытворчыя адносіны, каштоўнасці і іншыя.

Знаёмства з катэгорыямі аднолькава патрэбна як бібліятэкару, так і музыканту, сацыяльнаму псіхолагу і мэнеджэру, метадысту-педагогу і рэжысёру свята, таму што праца кожнага чалавека мае форму і змест, сістэму і структуру і г.д.

У сваю чаргу развіццё зместу катэгорый садзейнічае развіццю самой філасофіі і развіццю асобы.

Філасофія займае адно з цэнтральных месц у сістэме духоўнай культуры дзякуючы таму, што яна садзейнічае фарміраванню свядомага светапогляду.

У сучасным жыцці, калі адбываюцца глыбокія перамены, філасофія можа выконваць у сістэме духоўнай культуры наступныя функцыі:

1) фарміраваць культуру мыслення;
2) садзейнічаць пазнанню навакольнага свету;
3) выхоўваць маральна-этычныя нормы;
4) садзейнічаць росту самасвядомасці;
5) выступаць у якасці тэарэтычнага пазнавальнага прадмета;
6) функцыю аксіялогіі і праксіялогіі;
7) прапаноўваць метады пазнання свету.

Усе пералічаныя функцыі самі па сабе нічога не значаць да таго часу, пакуль гісторыя філасофіі і філасофія не стануць асабістымі ведамі. Без асабістых ведаў чалавек выступае не ў якасці суб'екта, а ў якасці аб'екта светапогляду і сацыяльнай дзейнасці.

Такім чынам, філасофія ў сістэме культуры садзейнічае фарміраванню светапогляду, які абапіраецца на традыцыі, але не адмаўляе і новае, што нараджаецца ў грамадскім жыцці. Пры гэтым неабходна бачыць і тое, што не ўсякае новае можа быць карысным у развіцці грамадства і асобы.

Прызнанне ролі філасофіі ў сістэме духоўнай культуры дазваляе ўлічваць узаемасувязь грамадскага і асабістага ў культуры наогул і ў культуры выкладання філасофіі ў вышэйшых навучальных установах. У прыватнасці, выкарыстоўваючы такі падыход, трэба ў працэсе выкладання філасофіі ўлічваць асаблівасці той або іншай спецыяльнасці. Але гэта не значыць, што трэба асобна выпускаць падручнікі па гісторыі філасофіі і філасофіі для ўсіх факультэтаў і спецыяльнасцей.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ